

РАХУНКОВА ПАЛАТА

ЗАТВЕРДЖЕНО
рішенням Рахункової палати
від 06.03.2018 № 4-3

ЗВІТ

**про результати аудиту ефективності використання коштів
державного бюджету на заходи з реалізації державної політики
у сфері відновлення та збереження національної пам'яті
Українського народу**

Київ 2018

ЗМІСТ

ПРЕАМБУЛА	3
ВСТУП	4
1. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПИТАНЬ У СФЕРІ ВІДНОВЛЕННЯ І ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ	5
2. ОРГАНІЗАЦІЙНЕ РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ВІДНОВЛЕННЯ І ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ.....	11
2.1. Організаційне регулювання у сфері відновлення і збереження національної пам'яті Українського народу.....	12
2.2. Міжнародний досвід у сфері відновлення і збереження національної пам'яті	16
3. СТАН ФОРМУВАННЯ І ВИКОНАННЯ УКРАЇНСЬКИМ ІНСТИТУТОМ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ ЗАХОДІВ У СФЕРІ ВІДНОВЛЕННЯ І ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ	18
4. ПЛАНУВАННЯ ВИДАТКІВ І ВИДІЛЕННЯ КОШТІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ МІНКУЛЬТУРИ НА ВІДНОВЛЕННЯ І ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ	24
5. ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ НА ЗАХОДИ З ВІДНОВЛЕННЯ І ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ ТА ПРОВЕДЕННЯ КОНКУРСУ З ВІДБОРУ ПРОЕКТУ НА БУДІВНИЦТВО МУЗЕЮ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ.....	28
ВИСНОВКИ.....	33
ПРОПОЗИЦІЇ.....	37
Додаток.....	39

ПРЕАМБУЛА

Підстава для проведення аудиту: Закон України "Про Рахункову палату", План роботи Рахункової палати на 2018 рік.

Мета аудиту: встановлення фактичного стану справ щодо:

- законності, результативності та економності використання бюджетних коштів, виділених Міністерству культури України (далі – Мінкультури) на заходи з реалізації державної політики у сфері відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу;
- своєчасності і повноти прийняття управлінських рішень у цій сфері;
- внутрішнього контролю Мінкультури та Українського інституту національної пам'яті.

Предмет аудиту: кошти державного бюджету, виділені Мінкультури у 2016 році за бюджетною програмою "Заходи з реалізації державної політики у сфері відновлення та збереження національної пам'яті, створення та забезпечення діяльності Меморіального комплексу Героїв Небесної Сотні – Музею Революції гідності (КПКВК 1809020) та у 2017 році за бюджетною програмою "Заходи з реалізації державної політики у сфері відновлення та збереження національної пам'яті, забезпечення діяльності Національного меморіального комплексу Героїв Небесної Сотні – Музею Революції гідності та Галузевого державного архіву Українського інституту національної пам'яті" (КПКВК 1809020) і "Організація та проведення архітектурного конкурсу, проектування та будівництво Національного меморіального комплексу Героїв Небесної Сотні – Музею Революції гідності" (КПКВК 1801210); у 2016–2017 роках за бюджетною програмою: "Керівництво та управління у сфері відновлення та збереження національної пам'яті" (КПКВК 1809010).

Нормативно-правові та відомчі акти, що регулюють відповідну сферу діяльності, розпорядчі, планові, фінансові, бухгалтерські, звітні та статистичні документи об'єктів аудиту; інша облікова та аналітична інформація об'єктів аудиту.

Об'єкти аудиту: Мінкультури; Український інститут національної пам'яті.

Термін проведення аудиту: з 01.12.2017 по 19.02.2018.

Критерії, які застосовувалися під час аудиту:

▪ **результативність** – ступінь відповідності фактичних результатів діяльності Мінкультури і Українського інституту національної пам'яті запланованим показникам; повнота і своєчасність виконання Мінкультури і Інститутом пам'яті покладених повноважень для максимального забезпечення реалізації державної політики у сфері відновлення та збереження національної пам'яті;

▪ **економність** – встановлення стану досягнення головним розпорядником бюджетних коштів та розпорядниками нижчого рівня максимальних результатів при використанні виділених коштів державного бюджету;

▪ **законність** – відповідність управлінських рішень об'єктів аудиту положенням чинного законодавства.

Початкові обмеження щодо проведення аудиту:

часові: 2016–2017 роки, з окремих питань статистичні та аналітичні дані за попередні роки;

географічні: м. Київ.

Методи збирання даних: аналіз законодавчих та інших нормативно-правових актів, які регулюють діяльність у сфері відновлення та збереження національної пам'яті; перевірка й аналіз первинних бухгалтерських та інших документів об'єктів аудиту; аналіз внутрішніх організаційно-розпорядчих документів і статистичних даних, необхідних для оцінки ефективності управлінських рішень об'єктів аудиту; надсилання запитів до вищих органів фінансового контролю іноземних держав: Болгарії, Естонії, Латвії, Литви, Польщі, Румунії, Словаччини, Словенії, Угорщини, Хорватії, Чехії; аналіз отриманої інформації; опрацювання інформації з відкритих інформаційних джерел; огляд об'єктів аудиту.

За результатами аудиту підписано два акти.

ВСТУП

Проблеми збереження національної пам'яті, відтворення історичної правди шляхом заповнення прогалин в історії є одними з пріоритетних у державотворенні країн сучасної Європи, передусім постсоціалістичного простору.

В усіх без винятку східноєвропейських країнах створені й діють відповідні інституції, на які покладені завдання дослідження національної історії з метою виправлення історичних викривлень радянського періоду, спростування ідеологічних міфів і забезпечення підґрунтя національної державності згідно з реальними історичними фактами. В травні 2006 року було створено Український інститут національної пам'яті (далі – Інститут пам'яті).

Упродовж 12 років функціонування цієї інституції ставлення держави до її діяльності було неоднозначним. За попереднього керівництва країни у 2011 році урядом М. Азарова статус Інституту пам'яті, утвореного як центральний орган виконавчої влади, було понижено до рядової науково-дослідної установи. І лише після перемоги Революції Гідності у 2014 році статус центрального органу виконавчої влади Інституту пам'яті відновлено.

За період 2014–2017 років роботу з відновлення і збереження національної пам'яті в Україні суттєво активізовано: прийнято низку актів законодавства у цій сфері, здійснюються відповідні заходи на загальнодержавному рівні та в регіонах України.

Водночас проведений аудит показав наявність ряду серйозних проблем у сфері відновлення і збереження національної пам'яті.

1. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПИТАНЬ У СФЕРІ ВІДНОВЛЕННЯ І ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Ухвалюючи у 1996 році Основний Закон України, Верховна Рада України спиралася на багатовікову історію українського державотворення і на право Українського народу на самовизначення. Відповідно до статті 11 Конституції України, **держава сприяє консолідації та розвиткові української нації, її історичної свідомості, традицій і культури.**

Головними нормативно-правовими актами, які регламентують діяльність у сфері відновлення та збереження національної пам'яті, є закони України "Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні", "Про Голодомор 1932–1933 років в Україні", "Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у ХХ столітті", "Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939–1945 років", "Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років", "Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки", нормативно-правові акти, видані на їх виконання, та інші акти, що регулюють діяльність у сфері відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу.

Законом України "Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні" від 17.04.1991 № 962 (далі – Закон 962) ліквідуються наслідки беззаконня, допущені з політичних мотивів до громадян України, поновлюються їх права, встановлюються компенсація за незаконні репресії та пільги реабілітованим.

Статтею 3 Закону України "Про Голодомор 1932–1933 років в Україні" від 28.11.2006 № 376 (далі – Закон 376) встановлено, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, відповідно до своїх повноважень, зобов'язані, зокрема, брати участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу; сприяти консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості та культури, поширенню інформації про Голодомор 1932–1933 років в Україні серед громадян України та світової громадськості; вживати заходів щодо увічнення пам'яті жертв та постраждалих від Голодомору 1932–1933 років в Україні.

Закон України "Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у ХХ столітті" від 09.04.2015 № 314 (далі – Закон 314) спрямований на визнання учасників боротьби за незалежність України у ХХ столітті головними суб'єктами боротьби за відновлення державної незалежності України, встановлення їх правового статусу.

Статтею 5 цього Закону визначено, що держава забезпечує всебічне вивчення історії про боротьбу та борців за незалежність України у ХХ столітті. Держава, зокрема, сприяє увічненню пам'яті про борців за незалежність України у ХХ столітті, у тому числі шляхом пошуку, обліку,

впорядкування та збереження місць їх поховання на території України та за кордоном, створення меморіальних комплексів та поховань, спорудження та відновлення пам'ятників, пам'ятних знаків.

Питання увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939–1945 років визначено Законом України "Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939–1945 років" від 09.04.2015 № 315 (далі – Закон 315).

Відповідно до статті 2 цього Закону основними формами увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939–1945 років є, зокрема, відзначення Дня пам'яті та примирення, Дня перемоги, днів вигнання нацистів з України, АР Крим, областей, міст Києва та Севастополя, інших адміністративно-територіальних одиниць; недопущення фальсифікації історії Другої світової війни в наукових дослідженнях, навчально-методичній літературі, підручниках, ЗМІ; сприяння об'єктивному та всебічному дослідженню історії Другої світової війни 1939–1945 років; упорядкування, збереження та спорудження пам'ятників і пам'ятних знаків для вшанування пам'яті учасників та жертв Другої світової війни 1939–1945 років.

Згідно із статтею 4 Закону 315, пам'ятки¹, визначені частиною першою цієї статті, перебувають під охороною держави. Державні органи та органи місцевого самоврядування несуть у межах компетенції відповідальність за облік і збереження пам'яток Другої світової війни 1939–1945 років.

Відповідно до частини першої статті 5 Закону 315, Україна забезпечує виконання міжнародних договорів щодо ліквідації наслідків Другої світової війни 1939–1945 років та укладає договори про компенсацію шкоди жертвам нацизму. На підставі міжнародних договорів Україна забезпечує спорудження і збереження пам'яток у місцях поховань воїнів, які загинули під час Другої світової війни 1939–1945 років, за межами території України.

Відносини, пов'язані із забезпеченням права кожного на доступ до архівної інформації репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років, визначає Закон України "Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років" від 09.04.2015 № 316, який набрав чинності з 21.05.2015 (далі – Закон 316).

Закон 316 прийнятий Верховною Радою України з метою недопущення повторення злочинів тоталітарних режимів, будь-якої дискримінації за національною, соціальною, класовою, етнічною, расовою або іншими ознаками у майбутньому, відновлення історичної та соціальної справедливості, усунення загрози незалежності, суверенітету, територіальній цілісності та національній безпеці України.

¹ Частиною першою статті 4 Закону 315 до пам'яток Другої світової війни 1939–1945 років віднесено військові кладовища, військові ділянки на цивільних кладовищах, братські та одинокі могили, пам'ятники, пам'ятні знаки, скульптурні, архітектурні та інші споруди, композиції і об'єкти, що увічнюють пам'ять про події часів Другої світової війни 1939–1945 років, її учасників та жертв.

Частиною першою статті 2 Закону України "Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки" від 09.04.2015 № 317 (далі – Закон 317) встановлено, зокрема, що комуністичний тоталітарний режим 1917–1991 років в Україні визнається злочинним і таким, що здійснював політику державного терору, яка характеризувалася численними порушеннями прав людини у формі індивідуальних та масових вбивств, страт, смертей, депортацій, катувань, використання примусової праці та інших форм масового фізичного терору.

Відповідно до частини першої статті 5 Закону 317, держава здійснює розслідування злочинів геноциду, злочинів проти людства та людяності, військових злочинів, вчинених в Україні представниками комуністичного та/або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів, і вживає заходів, спрямованих на ліквідацію наслідків таких злочинів та відновлення історичної справедливості.

Отже, за останні чотири роки **Верховна Рада України прийняла ряд основних законів України у сфері відновлення і збереження національної пам'яті**. Ці закони визначають питання діяльності у сфері національної пам'яті, насамперед, у частині відновлення, що передбачає проведення досліджень та пошукових робіт, пов'язаних з масовими репресіями, злочинами щодо українського народу, розслідуваннями, пов'язаними з масовою загибеллю українців під час як воєнних, так і інших подій. Зокрема, питання відновлення історичної правди таких злочинів, як геноцид Українського народу, з боку різних політичних режимів та іноземних окупантів у різні часи, тобто злочинів кримінального характеру, що не мають строку давності.

Водночас результати аналізу актів законодавства засвідчили, що **ці закони**, встановлюючи відповідні загальні норми права у сфері відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу, **не містять прямих механізмів їх реалізації**, а також **приведення рішень органів виконавчої влади у відповідність із встановленими ними правовими нормами**.

Слід зауважити, що питання відновлення та збереження національної пам'яті відносяться до сфери діяльності (повноважень) декількох центральних органів виконавчої влади: Міністерства юстиції України, Міністерства внутрішніх справ України та Служби безпеки України.

Іншим напрямом вказаної діяльності є питання збереження національної пам'яті, що регулюються законами України "Про культуру" від 14.12.2010 № 2778, "Про національний архівний фонд та архівні установи" від 24.12.1993 № 3814", "Про музеї та музейну справу" від 29.06.1995 № 249, "Про охорону культурної спадщини" від 08.06.2000 № 1805, "Про інформацію" від 02.10.1992 № 2657, "Про систему іномовлення України" від 08.12.2015 № 856. Діяльність у сфері збереження національної пам'яті передбачає, зокрема, створення відповідних музейних і архівних установ; визначає відповідний порядок збереження документів, речових пам'яток; організаційні засади роботи з вивчення цих документальних пам'яток.

При цьому питання у сфері музейної справи віднесені до повноважень Міністерства культури України; архівної справи – до повноважень Міністерства юстиції України.

Крім того, ще одним напрямом відновлення і збереження національної пам'яті Українського народу є інформаційна діяльність – наповнення внутрішнього та світового інформаційного простору достовірною інформацією про Україну, а також висвітлення питань про реалізацію державної політики у цій сфері. Відповідальним за цей напрям роботи визначено Міністерство інформаційної політики України.

Отже, повноваження з реалізації державної політики у сфері відновлення та збереження національної пам'яті віднесені до компетенції і фактично закріплені за Інститутом пам'яті, Мін'юстом, Мінкультури, Мінінформполітики, Міноборони, СБУ, Мінрегіоном і МОН.

Аудитом встановлено, що на виконання вказаних законодавчих актів Урядом України прийняті відповідні нормативно-правові акти.

Зокрема, на виконання статті 12 Закону 316 постановою Кабінету Міністрів України від 21.12.2016 № 1000 (далі – Постанова 1000) утворено галузевий державний архів Українського інституту національної пам'яті (далі – Галузевий архів).

Всупереч вимогам пункту 2 Постанови 1000 Положення про галузевий державний архів Українського інституту національної пам'яті станом на 01.02.2018 не затверджено, оскільки подано Інститутом пам'яті на погодження до Мін'юсту лише в грудні 2017 року². Крім того, питання розміщення Галузевого архіву до цього часу не вирішене. У результаті архівна установа, метою діяльності якої є зберігання архівних документів Національного архівного фонду, що містять інформацію репресивних органів комуністичного режиму 1917–1991 років, не функціонує.

Порядок організації робіт з пошуку і впорядкування поховань жертв війни та політичних репресій затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 20.12.2000 № 1867 (зі змінами) (далі – Порядок 1867).

На виконання статті 23 Закону України "Про культуру" наказом Мінкультури від 17.06.2016 № 450 затверджено Перелік базової мережі закладів культури загальнодержавного рівня (далі – Перелік 450). Однак Національний меморіальний комплекс Героїв Небесної Сотні – Музей Революції Гідності, створений 18.11.2015, до цього часу не включений до базової мережі закладів культури загальнодержавного рівня.

Відповідно до статті 87 Бюджетного кодексу України від 08.07.2010 № 2456 (далі – Бюджетний кодекс)³ до видатків, що здійснюються з Державного бюджету України (з урахуванням особливостей, визначених

² Лист Інституту пам'яті від 26.12.2017 № 01/2525.

³ Стаття 87 Бюджетного кодексу із змінами, внесеними згідно із Законом України від 28.12.2014 № 79 "Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин".

пунктом 5 частини другої статті 67¹ цього Кодексу) належать, зокрема, видатки на культуру і мистецтво, у т. ч. – національні музеї, згідно з переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України.

Законами України про державний бюджет на 2016–2017 роки⁴ (далі – Закон 928 і Закон 1801) за бюджетною програмою "Керівництво та управління у сфері відновлення та збереження національної пам'яті" (КПКВК 1809010) затверджено (зі змінами) 21,6 млн грн; за бюджетною програмою "Заходи з реалізації державної політики у сфері відновлення та збереження національної пам'яті, створення та забезпечення діяльності Меморіального комплексу Героїв Небесної Сотні – Музею Революції гідності"⁵ (КПКВК 1809020) – 18,6 млн грн та за бюджетною програмою "Організація та проведення архітектурного конкурсу, проектування та будівництво Національного меморіального комплексу Героїв Небесної Сотні – Музею Революції гідності" (КПКВК 1801210) – 6,6 млн гривень.

Головним розпорядником коштів державного бюджету за цими бюджетними програмами визначено Мінкультури, відповідальним виконавцем за КПКВК 1809010 і 1809020 та розпорядником коштів другого рівня – Інститут пам'яті.

Перелік закладів культури і мистецтва, які утримуються або яким надається фінансова підтримка з державного бюджету, та перелік заходів у сфері культури і мистецтва, видатки на які здійснюються з державного бюджету, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 16.11.2001 № 1557⁶ (далі – Постанова 1557).

Зокрема, до переліку закладів культури і мистецтва, які утримуються або яким надається фінансова підтримка з державного бюджету включено, зокрема, Національний меморіальний комплекс Героїв Небесної Сотні – Музей Революції Гідності⁷ (далі – Музей Революції Гідності), а до переліку заходів у сфері культури і мистецтва, видатки на які здійснюються з державного бюджету, включені заходи із вшанування пам'яті (відзначення річниць подій, висвітлення історії та вшанування пам'яті учасників Другої світової війни, відзначення пам'ятних дат, вшанування пам'яті видатних осіб, популяризація історичних подій та підвищення у громадян інтересу до історії України).

⁴ На 2016 рік – від 25.12.2015 № 928 (зі змінами), на 2017 рік від 21.12.2016 № 1801 (зі змінами).

⁵ З 2017 року "Заходи з реалізації державної політики у сфері відновлення та збереження національної пам'яті, забезпечення діяльності Національного меморіального комплексу Героїв Небесної Сотні – Музею Революції Гідності та Галузевого державного архіву Українського інституту національної пам'яті".

⁶ Назва із змінами, внесеними згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 14.05.2015 № 292.

⁷ Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18.11.2015 № 1186 утворено державний заклад "Меморіальний комплекс Героїв Небесної Сотні – Музей Революції гідності". Указом Президента України від 12.04.2016 № 138 закладу надано статус "національний" та надалі запропоновано іменувати його – Національний меморіальний комплекс Героїв Небесної Сотні – Музей Революції Гідності.

Аудитом встановлено, що План пріоритетних дій Уряду на 2016 рік затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27.05.2016 № 418 (далі – План 418). При цьому **виконання заходів із реалізації державної політики у сфері відновлення і збереження національної пам'яті План 418 не передбачає.**

Слід зазначити, що попередній план дій Уряду на 2016 рік, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16.03.2016 № 184⁸ (далі – План 184), діяв лише два місяці (до 27.05.2016). У **Плані 184** (пунктом 118) **було передбачено виконання низки заходів у сфері відновлення і збереження національної пам'яті.** Зокрема, до кінця 2016 року Мінкультури та Інститут пам'яті зобов'язані були розробити проект Закону України "Про засади національної політики пам'яті".

Проект Закону України "Про засади національної політики пам'яті" розроблено Інститутом пам'яті та в грудні 2015 року погоджено Віце-прем'єр-міністром України – Міністром культури України В. Кириленком. Однак, у зв'язку із зміною керівництва Мінкультури, законопроект (відповідно до вимог регламенту Кабінету Міністрів України) у травні 2016 року повторно подано Інститутом пам'яті на погодження до Мінкультури. У серпні 2016 року законопроект повернено на доопрацювання з новими зауваженнями, з якими Інститут пам'яті не погоджувався. У результаті, проект Закону України "Про засади національної політики пам'яті" за понад півтора року не подано до Верховної Ради України. Внаслідок відсутності спеціального закону України ефективний механізм для збереження та відновлення національної пам'яті не створений.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 01.02.2016 № 119 затверджена Довгострокова стратегія розвитку української культури – стратегія реформ, яка також **не передбачає виконання заходів із відновлення і збереження національної пам'яті Українського народу.**

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 03.04.2017 № 275 затверджені середньостроковий план пріоритетних дій Уряду до 2020 року та план пріоритетних дій Уряду на 2017 рік.

При цьому **реалізацію заходів із відновлення і збереження національної пам'яті Українського народу ні план пріоритетних дій Уряду на 2017 рік, ні середньостроковий план пріоритетних дій Уряду до 2020 року не передбачають.**

Отже, у 2016–2017 роках у результаті ігнорування проблем відновлення і збереження національної пам'яті Урядом при плануванні своєї діяльності **не було створено належних програмних і планових засад формування відповідних заходів у цій сфері.** Як наслідок, ці заходи здійснювалися **безсистемно,** переважно завдяки ентузіазму працівників Інституту пам'яті.

⁸ "Про затвердження плану дій Кабінету Міністрів України на 2016 рік".

Слід зазначити, що, згідно із статтею 16 Закону України "Про центральні органи виконавчої влади" від 17.03.2011 № 3166 (далі – Закон 3166), створення центральних органів виконавчої влади для виконання окремих функцій з реалізації державної політики передбачено у вигляді служб, агенцій та інспекції. При цьому постановою Кабінету Міністрів України від 09.07.2014 № 292 утворено Український інститут національної пам'яті як центральний орган виконавчої влади.

Однак Закон 3166 не передбачає створення такого центрального органу виконавчої влади, як Інститут пам'яті, незважаючи на те, що в країнах Центральної та Східної Європи функціонують подібні Інституту пам'яті державні інституції зі спеціальним статусом. Отже, внаслідок того, що на час аудиту діє застарілий Закон України "Про центральні органи виконавчої влади", норми якого не відповідають сьогоденню, Інститут пам'яті за формальними ознаками не може бути центральним органом виконавчої влади.

2. ОРГАНІЗАЦІЙНЕ РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ВІДНОВЛЕННЯ І ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ

В Україні завдання з реалізації заходів у сфері відновлення і збереження національної пам'яті покладено на Інститут пам'яті, який створено відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 09.07.2014 № 292⁹ (далі – Постанова 292).

Згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 03.09.2014 № 802, Головою Інституту пам'яті призначено В'ятровича В. М.

Інститут пам'яті розміщений в історичній будівлі на орендованій площі. Приміщення не забезпечує належних умов співробітників (70 осіб) та їх праці, перебуває в незадовільному стані і потребує капітального ремонту.

Необхідно зазначити, що вперше установу для реалізації державної політики у сфері відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу Урядом створено ще 2006 року.

Так, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 31.05.2006 № 764, утворено Інститут пам'яті **як центральний орган виконавчої влади із спеціальним статусом.**

Проте **Указом Президента України** від 09.12.2010 № 1085 "Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади" **Інститут пам'яті як центральний орган виконавчої влади було ліквідовано.** Натомість, відповідно до Указу Президента України від 09.12.2010 № 1086 і **постанови Кабінету Міністрів України** від 12.01.2011 № 8, утворено **Інститут пам'яті як науково-дослідну бюджетну установу, що належить до сфери управління Кабінету Міністрів України**¹⁰.

⁹ "Питання Українського інституту національної пам'яті".

¹⁰ "Про утворення Українського інституту національної пам'яті".

Таким чином, за рішенням Уряду (Прем'єр-міністр Азаров М. Я.) статус Інституту пам'яті з центрального органу виконавчої влади понижено до науково-дослідної бюджетної установи. У результаті протягом 2011–2014 років повноваження Інституту пам'яті були обмежені і полягали, зокрема, у вивченні трагічних подій в історії народів України та участі в заходах з увічнення пам'яті їх жертв; участі в науково-просвітницькій роботі, освітянській діяльності, пов'язаній з проблемами національної пам'яті Українського народу.

За інформацією Інституту пам'яті, у період 2011–2014 років ним, як науково-дослідною бюджетною установою, підготовлено і видано 30 наукових видань, з них 10 збірників наукових праць "Національна та історична пам'ять" (наклад більшості видань не перевищував ста примірників). Практично були припинені всі роботи щодо пошуку місць поховань борців за незалежність України. Також були призупинені попередні дослідження українських науковців, пов'язані з проблемами національної пам'яті Українського народу.

Лише після перемоги Революції Гідності у 2014 році відбулося часткове відновлення статусу Інституту пам'яті. Так, відповідно до Постанови 292, утворено Інститут пам'яті як центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра культури і який реалізує державну політику у сфері відновлення та збереження національної пам'яті. Отже, Інститут пам'яті позбавлено можливості звертатися до Уряду без залучення Міністра культури, що не сприяє якісному та своєчасному вирішенню завдань, які перед ним поставлені.

2.1. Організаційне регулювання у сфері відновлення і збереження національної пам'яті Українського народу

Згідно з пунктом 3 Положення про Український інститут національної пам'яті, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.11.2014 № 684 "Деякі питання Українського інституту національної пам'яті" (далі – Положення 684), до основних завдань Інституту пам'яті віднесено, зокрема: реалізацію державної політики у сфері відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу та подання Міністрові культури пропозицій щодо формування державної політики у цій сфері та національної свідомості громадян з урахуванням багатонаціонального складу населення та регіональних відмінностей України.

Відповідно до Положення про Міністерство культури України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 03.09.2014 № 495 (далі – Положення 495), Мінкультури є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, який, зокрема, забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері відновлення та збереження національної пам'яті.

Однак **планами роботи¹¹ Мінкультури** на 2016 і 2017 роки **виконання заходів** у сфері відновлення і збереження національної пам'яті **не передбачено**.

Згідно з вимогами статті 14 Закону 3166, у Мінкультури утворено колегію, яка розглядає найважливіші питання, що належать до компетенції Міністерства. Проте **питання формування і реалізації державної політики у сфері відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу на засіданнях колегії Мінкультури** у період, що підлягав аудиту, **жодного разу не розглядалися**.

Повноваження міністра у відносинах із центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується через міністра, визначені статтею 18 Закону 3166.

Аудитом встановлено, що **Мінкультури неповною мірою забезпечило виконання вимог статті 18 Закону 3166**. Зокрема, **пріоритетні напрями роботи Інституту пам'яті та шляхи виконання покладених на нього завдань на 2016–2017 роки Міністерством не визначалися**. Порядок обміну інформацією між Міністерством та Інститутом пам'яті, періодичність її подання до Мінкультури **не встановлювалися і наказами не затверджувалися**. **Накази, обов'язкові до виконання Інститутом пам'яті, у 2016–2017 роках Мінкультури не видавалися**. Доручення видавалися лише у вигляді листів та в усній формі.

До липня 2016 року в складі управління соціокультурного розвитку регіонів Мінкультури діяв сектор охорони нематеріальної культурної спадщини (3 особи), який фактично здійснював координацію діяльності Інституту пам'яті. При цьому у положенні про сектор¹² спрямування діяльності Інституту пам'яті не передбачено.

З липня 2016 року функції з організації виконання завдань у сфері відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу покладено на головного спеціаліста Міністерства¹³.

Отже, **структурний підрозділ апарату Мінкультури, що відповідає за взаємодію з Інститутом пам'яті, в порушення вимог статті 18 Закону 3166, станом на 01.02.2018 не створено**.

Відповідно до затверджених і погоджених Міністром культури планів роботи Інституту пам'яті на 2016 і 2017 роки, діяльність Інституту пам'яті у 2016–2017 роках здебільшого полягала в розробленні проектів нормативно-правових актів, проведенні заходів, наукових конференцій, форумів тощо.

Мінкультури не дотримано вимог статті 18 Закону 3166: посадові особи Міністерства до складу колегії Інституту пам'яті не залучалися. У результаті рішення колегії Інституту пам'яті ухвалювалися без участі Міністерства.

¹¹ Затверджені наказами Мінкультури від 01.02.2016 № 30 та від 30.12.2016 № 1295.

¹² Затверджене наказом Мінкультури від 20.11.2015 № 865/0/17-15.

¹³ Наказ Мінкультури від 19.07.2016 № 468/0/17-16 "Про затвердження структури апарату Міністерства культури України".

Крім того, **Інститутом пам'яті не забезпечено дотримання вимог Положення про Колегію Українського інституту національної пам'яті¹⁴**, оскільки плани засідань колегії не склалися і головою Інституту пам'яті не затверджувалися.

Отже, спрямування та координація діяльності Інституту пам'яті у 2016–2017 роках Мінкультури зведено до подання на розгляд Кабінету Міністрів України розроблених Інститутом пам'яті проектів нормативно-правових актів, затвердження планів його роботи¹⁵, погодження структури апарату, призначення та звільнення з посад керівників і заступників керівників самостійних структурних підрозділів Інституту пам'яті.

Таким чином, **здійснення координації діяльності Інституту пам'яті відбувалося формально** і полягало у вирішенні окремих питань організаційного характеру.

Як зазначалося вище, напрями реалізації державної політики у сфері відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу регулюються низкою законів України. Так, до цієї сфери належать питання розслідування злочинів тоталітарних режимів, у т. ч. розслідування та покарання за злочин геноциду як цілеспрямований акт масового знищення українців, наслідків беззаконня, допущених з політичних мотивів до громадян України, поновлення їх прав, відновлення історичної та соціальної справедливості, усунення загрози незалежності, суверенітету, територіальної цілісності та національній безпеці України.

Довідково. За самими скромними оцінками дослідників, кількість загиблих українців у ХХ столітті сягає щонайменше понад 25 мільйонів осіб (знищені за роки голодоморів, загиблі під час Першої та Другої світових війн, репресовані, депортовані, загиблі як політичні в'язні та ін.). Проте більшість експертів схиляються до значно більшого числа жертв.

Незважаючи на наведені факти, гранична чисельність працівників Інституту пам'яті на 2016–2017 роки відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 05.04.2014 № 85¹⁶ встановлена у кількості 70 штатних одиниць. Слід зазначити, що при створенні Інституту пам'яті у 2006 році штатна чисельність становила 105 одиниць. Така кількість працівників розрахована лише для центрального апарату Інституту пам'яті і не враховує потреб забезпечення роботи в регіонах України. Як наслідок, **територіальні органи Інституту пам'яті не створені**, що перешкоджає роботі установи з відновлення та збереження національної пам'яті в регіонах.

Отже, на стадії відновлення Інституту пам'яті як центрального органу виконавчої влади **Урядом не було враховано необхідності його достатнього кадрового забезпечення, відповідно**, закладено ризики неналежного виконання функцій і завдань у цій сфері.

¹⁴ Наказ Інституту пам'яті від 10.06.2015 № 26.

¹⁵ Затверджені Міністром культури 27.01.2016 (доповнення від 01.09.2016 і 12.06.2017 відповідно).

¹⁶ "Деякі питання затвердження граничної чисельності працівників апарату та територіальних органів центральних органів виконавчої влади, інших державних органів".

Постановою Кабінету Міністрів України від 02.08.1996 № 897¹⁷ (далі – Постанова 897) утворено Державну міжвідомчу комісію у справах увічнення пам'яті учасників антитерористичної операції, жертв війни та політичних репресій (далі – Міжвідомча комісія) і затверджено Положення про Державну міжвідомчу комісію у справах увічнення пам'яті учасників антитерористичної операції, жертв війни та політичних репресій, у редакції від 06.08.2014 № 340 (далі – Положення 340). Міжвідомча комісія, відповідно до Положення 340, є тимчасовим допоміжним органом при Кабінеті Міністрів України, який утворюється ним з метою сприяння забезпеченню пошуку, ведення обліку, облаштування, забезпечення збереження і утримання місць поховання учасників антитерористичної операції, жертв війни та політичних репресій на території України, інших держав.

Пошукову роботу відповідно до Порядку 1867¹⁸ проводять у межах своєї компетенції Інститут пам'яті, Міноборони, МВС, Мінрегіон, інші центральні і місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування.

Згідно з Постановою 897, виконання функцій робочого апарату Міжвідомчої комісії покладено на Інститут пам'яті. Головою Міжвідомчої комісії затверджено Віце-прем'єр-міністра України П. Розенка.

Міжвідомчою комісією проведено одне засідання (протокол від 27.10.2017), на якому розглянуто питання увічнення пам'яті загиблих учасників антитерористичної операції, українсько-польських відносин у сфері увічнення пам'яті жертв воєн та політичних репресій, погодження проектів упорядкування місць поховань загиблих.

Державний облік поховань жертв війни та політичних репресій, що розташовані на території України та інших держав, місць поховань на території України іноземців, які загинули внаслідок воєн, депортацій та політичних репресій, відповідно до Порядку 1867, забезпечується Міжвідомчою комісією шляхом створення централізованого банку даних поховань жертв війни та політичних репресій. Проте до цього часу **такий банк даних не створено.**

Крім того, всупереч вимогам статті 4 Закону 315 протягом 2,5 років **Єдиний національний реєстр пам'яток Другої світової війни 1939–1945 років Мінкультури не створений** і Урядом не затверджений.

У 2000 році постановою Кабінету Міністрів України затверджено Порядок організації робіт із пошуку і впорядкування поховань жертв війни та політичних репресій. Однак з 2006 року **в Україні не затверджено жодної державної програми** пошуку і впорядкування поховань жертв війни та політичних репресій.

¹⁷ "Про Державну міжвідомчу комісію у справах увічнення пам'яті учасників антитерористичної операції, жертв війни та політичних репресій" (зі змінами).

¹⁸ З урахуванням змін, внесених постановою Кабінету Міністрів України від 07.10.2015 № 838.

Як уже зазначалося, діяльність Інституту пам'яті спрямовується через Міністра культури, а видатки на проведення заходів у сфері відновлення і збереження національної пам'яті віднесено до видатків у сфері культури.

При цьому Мінкультури може спрямовувати і організовувати роботу Інституту пам'яті лише за одним напрямом збереження національної пам'яті – через систему музейних закладів.

Таким чином, виконання повноважень з відновлення національної пам'яті **лише частково належить до компетенції Мінкультури.**

◀ Міністром культури у 2016–2017 роках не приймалися рішення щодо проведення перевірок діяльності Інституту пам'яті.

Слід зазначити, що у структурі апарату Інституту пам'яті передбачено посаду головного спеціаліста з питань внутрішнього аудиту, але впродовж 2016–2017 років і на дату проведення аудиту посада залишалася вакантною.

Таким чином, **внутрішній аудит як з боку Мінкультури, так і Інституту пам'яті у 2016–2017 роках належним чином не було організовано.** Використання коштів держбюджету не перевірялося.

2.2. Міжнародний досвід у сфері відновлення і збереження національної пам'яті

Робота з відновлення і збереження національної пам'яті притаманна практично усім країнам Східної і Центральної Європи. На запити Рахункової палати до вищих органів фінансового контролю іноземних держав (далі – ВОФК) отримано інформацію від ВОФК Польщі, Румунії та Чехії.

Аналіз зарубіжного досвіду свідчить, що питання відновлення і збереження національної пам'яті віднесено до пріоритетних, йому приділяється велика увага. Зокрема:

- у Польщі (населення 38 млн осіб) понад 19 років діє Інститут національної пам'яті 2150 працюючих осіб з річним бюджетом 289,1 млн злотих (близько 2,5 млрд гривень). Польський Інститут національної пам'яті – це науково-дослідний інститут з функціями слідства і обвинувачення, який посідає важливе місце в суспільно-політичному житті.

Організаційно Інститут національної пам'яті Польщі має чотири підрозділи: Бюро публічної освіти, яке проводить наукову та просвітницьку діяльність; Бюро з надання доступу і архівації документів, що здійснює збирання документів, отриманих у спадок від комуністичних часів, опрацювання і надання до них доступу тощо; Комісія з розслідування злочинів проти польського народу; Люстраційне бюро. Всі підрозділи діють як на центральному, так і місцевому рівнях. Крім центрального відділення у м. Варшаві, діє 11 регіональних управлінь і 7 делегатур у найбільших містах Польщі. Щороку установа видає понад 150 назв книжок, проводить десятків виставок, а також здійснює просвітницько-роз'яснювальну роботу з викладачами та вчителями. Голова Інституту національної пам'яті Польщі після голосування сейму та сенату призначається спікером парламенту Польщі на п'ятирічний термін. Бюджет інституту також визначає парламент;

- у Румунії (населення понад 20 млн осіб) діє Національна рада з питань вивчення архівів Секурітате (далі – Національна рада). Національну раду очолює колегія, яка складається з 11 членів, призначених парламентом на шестирічний термін. Річний бюджет Національної ради – 15,5 млн лей (понад 116 млн гривень);

- у Чеській Республіці (населення 10,5 млн осіб) понад 10 років діє Інститут вивчення тоталітарних режимів (ÚSTR), вищим органом якого є Рада ÚSTR, що складається з 7 членів, обраних Сенатом Парламенту Чеської Республіки терміном на п'ять років. Річний бюджет – 174,0 млн чеських крон (понад 228 млн гривень).

В усіх цих державах відповідні інституції підпорядковані безпосередньо парламентам країн. **Така система їх підпорядкування та організації діяльності забезпечує, на відміну від України, ефективне врахування відповідних питань у формуванні та реалізації внутрішньої та зовнішньої політики цих країн.**

Необхідно зазначити, що відповідними державними структурами сусідніх країн проводиться робота із співробітництва та підтримки національної ідентичності своїх меншин на території України, насамперед у прикордонних регіонах – Волинській, Закарпатській, Чернівецькій, Одеській, Львівській та інших областях. У ряді випадків порушуються складні історичні питання взаємовідносин між нашими народами. Мали місце ситуації, коли внаслідок суб'єктивної інтерпретації деяких подій до України висувалися необґрунтовані претензії.

Зокрема, спірні питання виникали між Україною та Румунією, Болгарією, Угорщиною, Польщею. Особливо гостро такі проблеми, часто антагоністичного характеру, виникають між Україною та Російською Федерацією – країною-агресором.

Водночас **запроваджена в Україні система формування і реалізації державної політики у сфері відновлення і збереження національної пам'яті силами лише Інституту пам'яті не дає можливості вчасно та адекватно реагувати на виклики сьогодення.** Як правило, українська сторона у конфліктних ситуаціях виступає не активною стороною дискусії, а лише пасивним статистом.

Останньою такою конфліктною ситуацією стало ухвалення Польським Сеймом 02.02.2018 змін до закону "Про інститут національної пам'яті – Комісію з розслідування злочинів проти польського народу", який (з урахуванням змін) передбачає, зокрема, кримінальну відповідальність у формі штрафу або позбавлення волі до трьох років за публічне заперечення злочинів українських націоналістів".

Прийняття Польським Сеймом змін до закону та його підписання Президентом Польщі безпосередньо позначилося на міжнародній політиці і вплинуло на відносини Польщі не тільки з Україною, але й з іншими країнами (США, Ізраїль, Канада).

Постановою Верховної Ради України від 06.02.2018 № 2274 схвалено Заяву Верховної Ради України у зв'язку з ухваленням Сеймом і Сенатом

Республіки Польща змін до закону "Про Інститут національної пам'яті – Комісію з розслідування злочинів проти польського народу" та інших законодавчих актів.

Довідково. Верховна Рада України у своїй Заяві категорично не сприймає та відкидає політику подвійних стандартів, нав'язування ідей колективної відповідальності українського народу, а також спроби польської сторони прирівняти дії борців за незалежність України до злочинів двох тоталітарних режимів ХХ століття – нацистського та комуністичного. Український парламент закликає Президента Республіки Польща скористатися своїми конституційними повноваженнями та спільно з Сеймом і Сенатом Республіки Польща повернути в українсько-польські відносини зваженість, раціональність та доброзичливість.

Отже, сусідніми європейськими державами, на відміну від України, забезпечується належний відомчий статус, організаційний устрій та порядок призначення і підпорядкування керівників державних структур, повноваження яких полягають у площині національно-історичних питань.

3. СТАН ФОРМУВАННЯ І ВИКОНАННЯ УКРАЇНСЬКИМ ІНСТИТУТОМ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ ЗАХОДІВ У СФЕРІ ВІДНОВЛЕННЯ І ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ

До головних завдань Інституту пам'яті, відповідно до Положення 684, віднесено реалізацію державної політики у сфері відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу, у тому числі через здійснення комплексних заходів у зазначеній сфері.

Напрями, за якими Інститут пам'яті проводить заходи у цій сфері, визначаються актами законодавства. Проте розроблення стратегії розвитку, концепції та державної програми Міністерством культури **не забезпечено**. Також Мінкультури **не розроблялися і не затверджувалися** методологічні рекомендації щодо порядку проведення заходів у сфері відновлення та збереження національної пам'яті.

Протягом 2016–2017 років Інститутом пам'яті заходи проводилися за напрямками, визначеними відповідно до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення заходів з реалізації державної політики у сфері відновлення та збереження національної пам'яті¹⁹ (далі – Порядок 421):

- "Здійснення комплексу заходів з увічнення пам'яті учасників українського визвольного руху, Української революції 1917–1921 років, воєн, жертв Голодомору 1932–1933 років, масового голоду 1921–1923, 1946–1947 років та політичних репресій, осіб, які брали участь у захисті незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, а також в антитерористичних операціях" – 19 заходів (2648,2 тис. гривень)²⁰.

Заходи, проведені Інститутом пам'яті за цим напрямком, переважно стосувалися виконання завдань, визначених указами Президента України,

¹⁹ Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 05.05.2015 № 421.

²⁰ 2016 рік – 9 заходів (1034,8 тис. грн.); 2017 рік – 10 заходів (1613,4 тис. гривень).

постановами і розпорядженнями Уряду щодо відзначення та вшанування визначних подій історії України.

Так, у рамках проведення заходів підготовлено до друку і надруковано видання спогадів про події АТО "Усна історія російсько – української війни (2014–2016 років)", випуски 2 і 3 (загальна вартість 91,2 тис. грн); виготовлено комплект інформаційно-просвітницьких стендів до 80-х роковин "Великого терору" (35,0 тис. грн); забезпечено інформаційний супровід державних заходів з відзначення Дня пам'яті жертв голодоморів (350,2 тис. грн); у рамках відзначення 110-ї річниці від дня народження Романа Шухевича забезпечено проведення концерту в Київському міському будинку вчителя (58,5 тис. гривень);

- "Здійснення заходів з реалізації державної політики у сфері відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу, популяризації історії України, її видатних особистостей, подолання історичних міфів, проведення конференцій, форумів, семінарів, засідань за круглим столом, експертних обговорень та інших заходів, а також забезпечення участі представників громадських об'єднань, юридичних осіб незалежно від форм власності у відповідних міжнародних заходах" – 58 заходів (4538,6 тис. гривень)²¹.

Через обмежені фінансові та людські ресурси Інститут пам'яті позбавлений можливості підтримувати наукові дослідження у сфері відновлення і збереження національної пам'яті. Зокрема, Інститут може щороку організувати не більше 3–4 наукових конференцій, які охоплюють незначну частину проблемних питань історії.

Як наслідок, проблемні питання історичного минулого Українського народу залишаються без належного дослідження та висвітлення. Так, питання спротиву українського народу тоталітарному режиму на локальному рівні у 1920–1932 роках; понесені втрати українського населення під час українсько-польського конфлікту в роки Другої світової війни; дослідження питання українського національного підпілля в Східній Україні. Дослідження таких питань на науковому рівні, залучення широкого кола дослідників до вивчення актуальних проблем у сфері відновлення і збереження національної пам'яті неможливе в межах існуючих обсягів фінансування;

- "Створення баз даних щодо осіб, які брали участь у захисті незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, жертв Голодомору 1932–1933 років, масового голоду 1921–1923, 1946–1947 років та політичних репресій і баз даних щодо свідчень очевидців політичних репресій і забезпечення увічнення їх пам'яті" – у 2016 році реалізовано лише один захід (47,0 тис. грн) – проект "Майдан: усна історія";

- "Ведення обліку, впорядкування та збереження місць поховань жертв Голодомору 1932–1933 років, масового голоду 1921–1923, 1946–1947 років та політичних репресій, воєн, борців за незалежність України у ХХ столітті, осіб, які брали участь у захисті незалежності, суверенітету та

²¹2016 рік – 38 заходів (2713,9 тис. грн); 2017 рік – 20 заходів (1824,7 тис. гривень).

територіальної цілісності України, а також в антитерористичних операціях"²². У 2017 році за цим напрямом проведено лише дослідження місць поховань борців за незалежність України та забезпечення збереженості цих поховань (99,6 тис. гривень).

Отже, через відсутність належного фінансування **два з чотирьох напрямів** проведення заходів Інститутом пам'яті **не задіяні**. У результаті **майже не проводилися роботи з упорядкування та збереження місць поховань і створення баз даних осіб**, які брали участь у захисті незалежності, суверенітету і територіальної цілісності України.

Інститутом пам'яті у 2016–2017 роках спільно з іншими установами та організаціями проведено 21 захід²³.

Зокрема, спільно з Національним історичним музеєм-заповідником "Биківнянські могили" проведено круглий стіл "Історична пам'ять про Биківнянську трагедію: шляхи формування та проєкції в майбутнє (до 80-річчя Миколи Роженка)". До 100-річчя початку Української революції Інститутом пам'яті спільно з Держкомтелерадіо і Першим національним каналом проведено презентацію інформаційно-просвітницького проєкту "Воїни. Історія українського війська".

Крім того, Інститутом пам'яті упродовж 2016–2017 років проведено 42 додаткові заходи²⁴ згідно з планом роботи Інституту пам'яті. Заходи відбувалися шляхом надання Інститутом пам'яті інформаційної та організаційної підтримки (розміщення анонсів і повідомлень на сайті, їх поширення серед ЗМІ та у соціальних мережах).

Так, за участі державного агентства "Укрінформ" Інститутом пам'яті проведено два заходи: круглий стіл "Поховання видатних українців закордоном: проблеми і виклики" та презентацію в Укрінформі науково-популярного збірника "Наш Крим: неросійські історії українського півострова". Інститутом пам'яті проведено 16 заходів із структурними підрозділами обласних державних адміністрацій (далі – ОДА). Так, Інститут пам'яті брав участь у заході Тернопільської ОДА – виставка "Втрачений світ" до 70-х роковин акції "Вісла" (Національний музей історії України); у заході Київської міської державної адміністрації – круглий стіл на тему "100 років Української Народної Республіки – досвід і пам'ять".

Реалізація заходів у сфері відновлення та збереження національної пам'яті здійснювалась Інститутом пам'яті у 2016–2017 роках згідно з вимогами пункту 17 розділу другого Порядку визначення предмета закупівлі²⁵, відповідно до якого визначення предмета закупівлі здійснюється за обсягом, номенклатурою та місцем поставки товарів або надання послуг

²² Визначено відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 19.07.2017 № 539.

²³ У 2016 році – 17 заходів, у 2017 році – 4 заходи.

²⁴ У 2016 році – 12 заходів, у 2018 році – 30 заходів.

²⁵ Затверджений наказом Мінекономрозвитку від 17.03.2016 № 454 (зі змінами).

окремо для кожного заходу, якщо такий захід включено до планів роботи Міністерства культури та Інституту пам'яті.

Плани заходів у сфері відновлення та збереження національної пам'яті на 2016–2017 роки (168²⁶ заходів), затверджені наказами Інституту пам'яті²⁷ та подані до Мінкультури та Мінфіну у визначені Порядком 421 строки. Проте ці плани не містять фінансових показників.

Фактично на підготовку та проведення заходів у 2016–2017 роках із державного бюджету за КПКВК 1809020 виділено 7385,6 тис. грн, що становило близько 40,0 відс. визначених Інститутом пам'яті видатків на вказану мету.

Аудитом встановлено, що із 168 запланованих на 2016–2017 роки заходів – 31 захід²⁸ фактично є дублюванням функціональних обов'язків посадових осіб Інституту пам'яті. Отже, у вказаному періоді кількість заходів становила – 137, з них фактично проведено – 99²⁹, що становить 72,3 відс. запланованих (за кошти бюджету – 80³⁰), не проведено – 38³¹ заходів.

Аудитом встановлено, що через недостатнє фінансування та неукомплектований штат Інститутом пам'яті у 2016–2017 роках не забезпечено проведення низки важливих заходів.

Зокрема у 2016 році не проведено міжнародної наукової конференції, присвяченої аналізу спадщини імперських тоталітарних режимів; регіональних міждисциплінарних семінарів щодо використання нових інструментів та інституцій під час викладання історії України в школах; круглого столу до 75-ї річниці розстрілу польських вчених і викладачів у Львові; у 2017 році не створено аудіоальбому "Пісні Української революції"; не підготовлено і не надруковано збірника архівних документів польського підпілля про польсько-український конфлікт у роки Другої світової війни; не підготовлено до друку та не надруковано видання спогадів про події АТО: "Усна історія російсько-української війни (2014–2017 роки). Випуск 4".

Водночас такі заходи, як "Ведення бази даних загиблих в АТО"; "Створення та ведення Реєстру місць пам'яті"; "Участь у роботі Європейської платформи пам'яті та сумління", є безпосередніми функціональними обов'язками працівників відповідних структурних підрозділів Інституту.

Крім того, через відсутність в Інституті пам'яті планово-економічного структурного підрозділу не забезпечено належного планування та здійснення контролю за розрахунками та обґрунтуваннями при проведенні заходів.

Питання формування і документального оформлення проведення заходів нормативно не врегульовані. Як наслідок, при затверджених кошторисних призначеннях на здійснення у 2016–2017 роках заходів

²⁶ На 2016 рік (з урахуванням доповнень) – 111 заходів, на 2017 рік – 57 заходів.

²⁷ Наказ від 25.04.2016 № 44 і від 06.04.2017 № 29 відповідно.

²⁸ У плані заходів на 2016 рік – 26 пунктів, на 2017 рік – 5 пунктів.

²⁹ У 2016 році – 58 заходів, у 2017 році – 41 захід.

³⁰ У 2016 році – 48 заходів, у 2017 році – 32 заходи.

³¹ У 2016 році – 27 заходи, у 2017 році – 11 заходи.

в сумі 7385,6 тис. грн обсяги витрат на їх виконання, згідно з наказами Інституту пам'яті, визначені в сумі 8591,8 тис. грн, що на 1206,2 тис. грн³² перевищує затверджені річні кошторисні призначення. При цьому Інститутом пам'яті укладено 213 договорів про закупівлю товарів і послуг на загальну суму 7333,4 тис. грн³³, що на 1258,4 тис. грн менше, ніж затверджено відповідними наказами. Касові видатки проведені в межах затверджених бюджетних призначень на цю мету.

Крім того, **в порушення пункту 10 Порядку 421** Мінкультури за 2,5 року **не розробило і не затвердило форми подання Інститутом пам'яті інформації** про виконання плану заходів. Інститут пам'яті надавав Мінкультури таку інформацію у довільній формі. Через це Інститутом пам'яті упродовж 2016–2017 років до звітів включалася неповна інформація, яка відображала лише ті заходи, що потребували фінансового забезпечення.

Внаслідок нормативної та методологічної неврегульованості питання планування заходів **відповідні кошториси витрат склалися за видами витрат без їх деталізації**. Мали місце факти затвердження кошторисів, що є невід'ємними додатками до наказів на підготовку і проведення заходів, які не містять достатньо деталізованих статей витрат.

Наприклад, наказом Інституту пам'яті від 21.07.2016 № 81 затверджено кошторис на проведення заходу до 75-х роковин трагедії Бабиного Яру "Бабин Яр – пам'ять на тлі історії" в сумі 192,0 тис. гривень. Кошторис складено за двома видами витрат: виготовлення комплекту фотодокументальних стендів – 176,0 тис. грн; розроблення дизайну фотодокументальних стендів до 75-х роковин трагедії Бабиного Яру – 16,0 тис. гривень.

Кошторис на проведення заходу "Сприяння пошуку місць поховань у рамках пошукових робіт з метою встановлення невідомих місць поховань учасників збройної боротьби за незалежність України, а також встановлення їх імен" на суму 22,7 тис. грн (затверджений наказом від 01.12.2017 № 128) містить лише один вид витрат – послуги із збереження, дослідження місць поховань борців за незалежність України у ХХ столітті у рамках пошукових робіт (ексгумація) з метою встановлення невідомих місць поховань учасників збройної боротьби за незалежність України та встановлення їх імен.

Аудитом встановлено, що через обмежене фінансування Інститут пам'яті не забезпечив на належному рівні організацію дослідження історичної спадщини та сприяння інтеграції в українське суспільство національних меншин і корінних народів та проведення заходів з реалізації державної політики у сфері відновлення і збереження національної пам'яті в регіонах України.

³² У 2016 році – 672,5 тис. грн; у 2017 – 533,7 тис. гривень.

³³ У 2016 році – 112 договорів на суму 3795,7 тис. грн, у 2017 році – 101 договір на суму 3537,7 тис. гривень.

Зокрема, Інститутом пам'яті у **2016–2017 роках проведено лише 13³⁴ заходів у регіонах України**, що не забезпечує на належному рівні відновлення національної пам'яті та подолання історичних міфів у регіонах.

Особливо гостро недостатнє інформаційне забезпечення відчувається у Донецькій і Луганській областях, де відбувається значний вплив пропаганди російського агресора. За два роки у Донецькій та Луганській областях Інститутом пам'яті лише розпочато реалізацію просвітницького проекту "Український Схід". Зокрема, проект містить організацію серій публічних лекцій у смт Новоайдар, містах Бахмут і Слов'янск.

Переважна більшість заходів стосувалася підготовки тематичних брошур та їх розповсюдження ("До 100-річчя початку Української революції 1917–1927 років", охоплено всі регіони), вуличних і кабінетних тематичних стендів ("Люди Свободи", охоплено всі регіони), підготовки та виготовлення інформаційно-просвітницьких стендів про антирадянську й антинацистську боротьбу українського національного визвольного руху, тематичних історичних майданчиків ("Уроки історії", м. Черкаси).

Отже, **виконання заходів на регіональному рівні здійснювалося в недостатніх обсягах. Головним способом охоплення заходами регіонів було поширення Інститутом пам'яті інформаційних та методичних матеріалів**, комплектів інформаційно-просвітницьких стендів шляхом їх передачі обласним державним адміністраціям.

Робота з просування правдивої інформації про історичне минуле України на міжнародному рівні також ведеться на неналежному рівні, як наслідок, в інформаційному просторі з'являється спотворена інформація про Україну, що негативно впливає на міжнародний імідж нашої країни.

Через недостатнє поширення інформації, виявленої під час досліджень Інституту пам'яті, люди позбавлені можливості вивчати правдиву історію свого народу і формують власний світогляд керуючись радянськими настановами. Зокрема, окупація частини української території безпосередньо пов'язана з недостатньою обізнаністю місцевого населення із власним історичним минулим, відсутністю у людей правдивої неперекрученої інформації про минуле нашого народу.

Аудитом встановлено, що Інститутом пам'яті **проведено серйозну роботу з реалізації Закону України "Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки"**. За цей час в Україні перейменовано 987 населених пунктів і 25 районів. У населених пунктах України перейменовано майже 51,5 тис. топонімів та демонтовано 2389 пам'ятників і пам'ятних знаків, які містили пропаганду тоталітарного режиму.

Відповідно до затверджених планів роботи, **Інститут пам'яті протягом 2016–2017 років також здійснював ведення бази даних загиблих**

³⁴ У 2016 році – 4 заходи, у 2017 році – 9 заходів.

захисників України в ході проведення АТО. Станом на 01.01.2018 до бази включено верифіковані дані про 3889 загиблих військовослужбовців.

Інститутом пам'яті ведеться **облік секторів військових поховань на кладовищах у населених пунктах України.** Станом на 01.01.2018 обліковано 458 секторів військових поховань, на яких поховано 1374 бійці.

У 2016 році Інститутом пам'яті розпочато роботу над вирішенням завдання щодо **збереження місць пам'яті Українського народу поза межами України.** З метою вироблення оптимальних підходів до збереження пам'яті українців, що похованні за межами України, Інститутом пам'яті 02.06.2016 проведено круглий стіл "Поховання видатних українців за кордоном: проблеми і виклики", участь в якому брали представники органів влади, науковці та громадські активісти.

У 2017 році розроблено проект методичних рекомендацій для представників організацій закордонних українців, а також Міністерства закордонних справ України щодо порядку та методології обліку поховань видатних українців за кордоном. Розпочато створення переліку поховань видатних українців за кордоном, з метою вироблення ефективних заходів для їх збереження. До переліку внесені відомості про 434 поховання (як одноосібних, так і збірних), розміщені на території 35 держав. Зокрема, повністю опрацьовано всі джерела про поховання української еміграції на території Чеської Республіки, верифікацію зібраної інформації здійснено з представниками української громади в Чехії та українським духовенством.

4. ПЛАНУВАННЯ ВИДАТКІВ І ВИДІЛЕННЯ КОШТІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ МІНКУЛЬТУРИ НА ВІДНОВЛЕННЯ І ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Видатки у сфері відновлення і збереження національної пам'яті у 2016–2017 роках планувалися Мінкультури як головним розпорядником бюджетних коштів, за такими бюджетними програмами: "Керівництво та управління у сфері відновлення та збереження національної пам'яті" (КПКВК 1809010); "Заходи з реалізації державної політики у сфері відновлення та збереження національної пам'яті, створення та забезпечення діяльності Меморіального комплексу Героїв Небесної Сотні – Музею Революції гідності"³⁵ (КПКВК 1809020); "Організація та проведення архітектурного конкурсу, проектування та будівництво Національного меморіального комплексу Героїв Небесної Сотні – Музею Революції гідності" (КПКВК 1801210).

◀ Потреба у видатках загального фонду державного бюджету за КПКВК 1809010 і 1809020 на 2016–2017 роки визначена Мінкультури за

³⁵ З 2017 року – "Заходи з реалізації державної політики у сфері відновлення та збереження національної пам'яті, забезпечення діяльності Національного меморіального комплексу Героїв Небесної Сотні – Музею Революції гідності та Галузевого державного архіву Українського інституту національної пам'яті".

поданням Інституту пам'яті в сумі 96875,2 тис. гривень³⁶. При цьому всупереч вимогам пункту 1.5 Інструкції з підготовки бюджетних запитів³⁷ (далі – Інструкція 687) **детальні розрахунки видатків** у сумі 68470,2 тис. грн **в Мінкультури відсутні**. Оскільки видатки за бюджетною програмою за КПКВК 1801210 доведено Мінкультури лише в липні 2017 року, потреба на 2017 рік за цією бюджетною програмою Мінкультури не визначалася і до Мінфіну не подавалася.

Законами 928 і 1801 Мінкультури за бюджетними програмами затверджено (зі змінами) відповідно 13466,3 і 33320,1 тис. гривень.

У порушення вимог пункту 29 Порядку від 28.02.2002 № 228³⁸ (далі – Порядок 228) **видатки**, включені Мінкультури до кошторисів Інституту пам'яті на 2016–2017 роки за КПКВК 1809020 загалом **на суму 18588,7 тис. грн³⁹, не підтверджені розрахунками та економічними обґрунтуваннями**, а розшифровують лише напрями їх використання, що, відповідно до пункту 16 частини першої статті 116 Бюджетного кодексу, є **порушенням бюджетного законодавства**.

Інформація про планові та фактичні показники спрямування у 2016–2017 роках видатків державного бюджету за КПКВК 1809010, 1809020 і 1801210 наведена у таблиці.

**Заплановані та використані Мінкультури кошти
державного бюджету за КПКВК 1809010, за КПКВК 1809020, за КПКВК 1801210**

тис. грн

КПКВК, роки	Потреба	Затверджено на рік (зі змінами)	Використано (касові видатки)	Повернено до бюджету
2016 рік				
1809010	15241,9	8446,6	8229,8	216,8
1809020	10000	5019,7	4960,4	59,3
Усього 2016 рік	25241,9	13466,3	13190,2	276,1
2017 рік				
1809010	18659,5	13171,1	13087,7	83,3
1809020	52973,8	13569,0	12869,8	91,9
1801210	–	6580,0	3026,7	473,3
Усього 2017 рік	71633,3	33320,1	28984,2	648,5
Разом за 2016–2017 роки	96875,2	46786,4	42174,4	924,6

Дані таблиці свідчать про **поступове збільшення видатків** за бюджетними програмами 1809010 і 1809020. Так, у 2017 році видатки на утримання апарату Інституту пам'яті (КПКВК 1809010) порівняно із 2016 роком через збільшення посадових окладів державних службовців

³⁶ На 2016 рік – 25241,9 тис. грн, 2017 рік – 71633,3 тис. гривень.

³⁷ Затверджена наказом Мінфіну від 06.06.2012 № 687 (зі змінами).

³⁸ Порядок складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2002 № 228.

³⁹ На 2016 рік – 5016,0 тис. грн, 2017 рік – 13569,0 тис. гривень.

збільшилися у 1,6 раза⁴⁰ (із 8446,6 до 13171,1 тис. гривень). Видатки за КПКВК 1809020 порівняно із 2016 роком збільшилися майже у три рази (із 5019,7 до 13569,0 тис. грн) і пов'язані з передбаченням видатків на функціонування Галузевого архіву та збільшенням видатків на утримання Музею Революції Гідності. При цьому сума коштів, передбачених на проведення заходів у сфері відновлення та збереження національної пам'яті, залишилася без змін.

Видатки на організацію та проведення архітектурного конкурсу, проектування та будівництво Національного меморіального комплексу Героїв Небесної Сотні – Музею Революції Гідності затверджені і доведені Мінкультури за КПКВК 1801210 у серпні 2017 року в сумі 23000,0 тис. гривень. У грудні 2017 року у зв'язку відсутністю потреби в коштах на проектування і будівництво Музею Революції Гідності бюджетні призначення за КПКВК 1801210 за погодженням з Мінфіном, відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України⁴¹, були зменшені з 23000,0 до 6580,0 тис. грн (на 16420,0 тис. грн) і перерозподілені між іншими бюджетними програмами.

У 2017 році Мінкультури, як головним розпорядником бюджетних коштів, недотримано вимог частини восьмої статті двадцятої Бюджетного кодексу і пункту шостого розділу I Правил складання паспортів бюджетних програм та звітів про їх виконання (далі – Правила 1098)⁴². Як наслідок, паспорти бюджетних програм за КПКВК 1809020 і 1801210 затверджено з недотриманням встановлених термінів⁴³, що, відповідно до пункту 17 частини першої статті 116 Бюджетного кодексу, є **порушенням бюджетного законодавства**.

Аудитом встановлено, що паспорти бюджетних програм на 2016–2017 роки за КПКВК 1809010, 1809020 і 1801210 містять результативні показники, у т. ч. показники якості виконання бюджетних програм, які не дають можливості оцінити ефективність таких програм. Зокрема, показником якості у паспорті бюджетної програми за: КПКВК 1809010 визначено вчасність виконаних доручень, що, по суті, є виконанням покладених на установу функціональних повноважень, а не її досягненням; КПКВК 1809020 – збільшення кількості проведених Інститутом пам'яті заходів з увічнення пам'яті. При цьому в паспорті не зазначено, яким показником якості буде вимірюватись ефективність діяльності Музею Революції Гідності; КПКВК 1801210 – завершення на 50 відс. міжнародного відкритого архітектурного конкурсу на кращий проект Музею Революції

⁴⁰ Видатки на поточне утримання Інституту пам'яті залишилися на рівні 2016 року.

⁴¹ Розпорядження Кабінету Міністрів України від 06.12.2017 № 862 "Про перерозподіл деяких видатків державного бюджету, передбачених Міністерству культури на 2017 рік".

⁴² Затверджено наказом Мінфіну від 29.12.2002 № 1098.

⁴³ Паспорт бюджетних програм на 2017 рік за КПКВК 1809020 затверджений 10.03.2017, тобто з порушенням термінів на 23 дні.

Гідності і готовність лише на 10 відс. проектно-кошторисної документації на виконання робіт з будівництва Музею Революції Гідності.

Зазначене є порушенням пункту 3 Загальних вимог до визначення результативних показників бюджетних програм⁴⁴ і свідчить про формальний підхід Мінкультури до затвердження цих показників.

За КПКВК 1809010 передбачено використання коштів на утримання апарату Інституту пам'яті, з КПКВК 1801210 – на проведення міжнародного архітектурного конкурсу і проектування будівництва Музею Революції Гідності. Слід зазначити, що у 2017 році конкурс так і не було проведено.

◀ Виділення Мінкультури у 2016–2017 роках за КПКВК 1809010 коштів здійснювалося в повному обсязі відповідно до затверджених помісячних планів асигнувань. При цьому **близько 50 відс. (3872,6 тис. грн)** у 2016 році **заплановано на IV квартал**, що свідчить про **нерівномірний розподіл** Міністерством затверджених бюджетних призначень.

Водночас спрямування у 2016–2017 роках коштів за КПКВК 1809020 здійснювалося Мінкультури без дотримання помісячного плану асигнувань, нерівномірно та не в повному обсязі.

Так, упродовж I кварталу 2016 року заплановані кошти в сумі 1250,0 тис. грн на рахунки Інституту пам'яті взагалі не надходили; у II кварталі із запланованих 1792,8 тис. грн відкрито асигнувань – 512,2 тис. грн (28,6 відс.); у III кварталі із 980,4 тис. грн – 1603,8 тис. грн (163,4 відс.); у IV кварталі із запланованих 996,5 тис. грн – 2880,2 тис. грн (289,0 відсотка). Всього у 2016 році Інституту пам'яті відкрито асигнувань – 4996,2 тис. грн, що становить 99,5 відс. затверджених (5019,7 тис. гривень).

Так само, у I кварталі 2017 року із запланованих 1976,1 тис. грн, відкрито асигнувань – 1079,3 тис. грн (54,6 відс.); у II кварталі із 4135,5 тис. грн. – 1400,3 тис. грн (33,9 відс.); у III кварталі із 5143,8 тис. грн – 2091,6 тис. грн. (40,7 відс.); у IV кварталі із запланованих 2313,6 тис. грн, відкрито асигнувань – 8390,7 тис. грн (362,7 відс. планових асигнувань IV кварталу). Всього у 2017 році Інституту пам'яті відкрито асигнувань 12961,9 тис. грн, що становить 95,5 відс. затверджених (13569,0 тис. гривень).

Результат непропорційного відкриття Мінкультури асигнувань за вказаними програмами – **повернення до державного бюджету протягом 2016–2017 років як невикористаних 924,6 тис. грн** (КПКВК 1809010 – 300,1 тис. грн⁴⁵, КПКВК 1809020 – 151,2 тис. грн⁴⁶, КПКВК 1801210 – 473,3 тис. грн⁴⁷), **що є неефективним управлінням коштами.**

⁴⁴ Затверджених наказом Мінфіну від 10.12.2010 № 1536 (у редакції від 15.06.2015 № 553) та зареєстрованих в Мін'юсті 27.12.2010 за № 1353/18648.

⁴⁵ 2016 рік – 216,8 тис. грн, 2017 рік – 83,3 тис. гривень. Економія утворилася за рахунок коштів з оплати праці з нарахуваннями – 294,5 тис. грн, оплати комунальних послуг та енергоносіїв – 1,6 тис. грн, оплати товарів, робіт і послуг – 4,0 тис. гривень.

⁴⁶ 2016 рік – 59,3 тис. грн, 2017 рік – 91,9 тис. гривень.

⁴⁷ 2017 рік – 473,3 тис. гривень.

Схема руху коштів Державного бюджету України за КПКВК 1809010, 1809020 і 1801210 у 2016–2017 роках наведена в додатку.

5. ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ НА ЗАХОДИ З ВІДНОВЛЕННЯ І ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ ТА ПРОВЕДЕННЯ КОНКУРСУ З ВІДБОРУ ПРОЕКТУ НА БУДІВНИЦТВО МУЗЕЮ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ

Механізм використання коштів, передбачених у державному бюджеті, як зазначалося в розділі 1, за КПКВК 1809020 визначає Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення заходів з реалізації державної політики у сфері відновлення та збереження національної пам'яті⁴⁸; за КПКВК 1801210 – Порядок використання коштів державного бюджету, передбачених для організації та проведення архітектурного конкурсу, проектування та будівництва Національного меморіального комплексу Героїв Небесної Сотні – Музею Революції Гідності⁴⁹ (далі – Порядок 849).

◀ Відповідно до звітів про використання коштів загального фонду державного бюджету, Мінкультури у 2016–2017 роках на зазначені цілі спрямувало 39147,9 тис. грн⁵⁰, у т. ч. за КПКВК 1809010 – 21317,6 тис. грн, за КПКВК 1809020 – 17830,2 тис. гривень.

Під час аудиту встановлено, що **Інститут пам'яті** як центральний орган виконавчої влади **не має власних приміщень**. Він орендує 570,6 м² історичної будівлі⁵¹, що не забезпечує належного виконання покладених на нього завдань і повноважень. Зокрема, орендоване приміщення, як зазначалося в розділі 2, перебуває у незадовільному стані і потребує капітального ремонту. Зношеність матеріальних активів Інституту пам'яті становить близько 100 відс. первісної вартості і потребує оновлення.

Два роки поспіль актуальною залишається проблема теплопостачання, оскільки, окрім Інституту пам'яті, в орендованому приміщенні на вул. Липська, 16 **розміщено ще чотири організації, які мають значні борги за спожиті теплоносії**, а лічильник обліку тепла спільний. Також окремими орендарями частина орендованих ними площ, коридор і сходи надано для проведення кінозйомок. Приміщення захаращені кінознімальною апаратурою та іншим реквізитом.

Крім того, в Інституті пам'яті відсутні приміщення для зберігання друкованої продукції, внаслідок чого **частина друкованої продукції**

⁴⁸ Затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 05.05.2015 № 421.

⁴⁹ Затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 № 849.

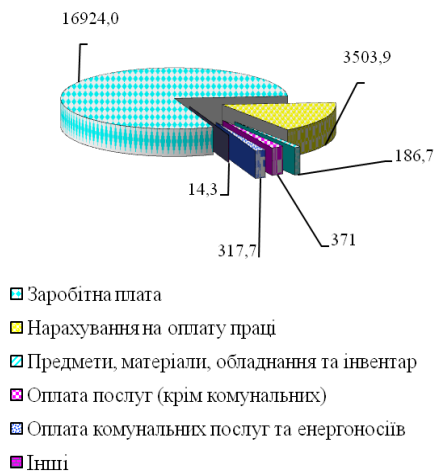
⁵⁰ У т. ч. 2016 року – 13190,2 тис. грн, 2017 року – 25957,7 тис. гривень.

⁵¹ Договір оренди нерухомого майна від 19.06.2014 № 488 за адресою: Київ, вул. Липська, 16-А. Історична будівля є пам'яткою архітектури місцевого значення.

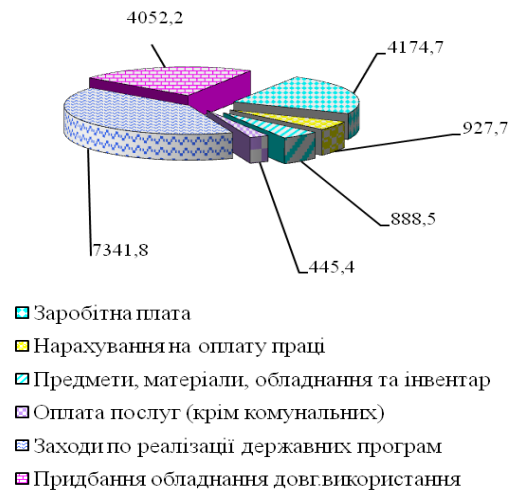
(9903 од.⁵² загальною вартістю 262,1 тис. грн) зберігається у непристосованому для цього приміщенні.

Структуру касових видатків, проведених упродовж 2016–2017 років за КПКВК 1809010 та КПКВК 1809020 (загальний фонд), за напрямками витрат відображають діаграми 1 і 2.

Діаграма 1. Структура видатків загального фонду (зі змінами) за КПКВК 1809010, тис. грн

Діаграма 2. Структура видатків загального фонду (зі змінами) за КПКВК 1809020, тис. грн

Дані діаграми 1 свідчать, що у структурі видатків за КПКВК 1809010 упродовж 2016–2017 років найбільшу питому вагу становили видатки на оплату праці з нарахуваннями на неї (95,8 відс.)⁵³; на оплату комунальних послуг та енергоносіїв спрямовано 1,5 відс.; на оплату послуг (крім комунальних) – 1,7 відс.; на придбання предметів, матеріалів, обладнання та інвентарю – 0,9 відс.; на інші поточні видатки (видатки на відрядження тощо) – 0,1 відс. загальних видатків Інституту пам'яті. При цьому **видатки розвитку за КПКВК 1809010 Інституту пам'яті не затверджувалися і не виділялися.**

Придбані під час проведення заходів матеріальні цінності (стенди, плакати, конструкції тощо) через відсутність складського приміщення зберігаються в коридорах та холі Інституту пам'яті⁵⁴. Слід зазначити, що будь-яка **охорона в Інституті пам'яті відсутня**. Частина матеріальних цінностей передана на відповідальне зберігання до різних музейних установ і закладів.

⁵² 1209 од. (або 27 відс.) друкованої продукції на суму 66,5 тис. грн, виготовленої у 2016 році; 9903 од. (або 84 відс.) друкованої продукції на суму 195,6 тис. грн, виготовленої у 2017 році.

⁵³ Заробітна плата із нарахуваннями – 95,8 відс., у т. ч. заробітна плата – 79,4 відс. (19924,0 тис. грн), нарахування – 16,4 відс. (3503,9 тис. гривень).

⁵⁴ 14 стендів "Українська Друга світова війна" вартістю 128,0 тис. грн розміщені у коридорі Інституту пам'яті.

З метою вирішення цієї проблеми Інститут пам'яті звертався до Кабінету Міністрів України⁵⁵ щодо сприяння надання Інституту приміщень для розміщення апарату площею не менше 900 м². У відповідь Фонд державного майна запропонував розглянути перелік вільних адміністративних приміщень у м. Києві, які не відповідали вимогам Інституту пам'яті. У результаті питання не було вирішено.

Отже, невирішення питання забезпечення Інституту пам'яті відповідними умовами для праці та зберігання матеріальних цінностей не сприяє належному виконанню покладених на нього завдань у сфері відновлення і збереження національної пам'яті Українського народу.

Дані діаграми 2 свідчать, що у структурі видатків за КПКВК 1809020 упродовж 2016–2017 років найбільшу питому вагу (41,2 відс.)⁵⁶ становили видатки Інституту пам'яті на проведення окремих заходів з реалізації державних (регіональних) програм, не віднесених до заходів розвитку; на оплату праці з нарахуваннями спрямовано 28,6 відс.; на придбання для Музею Революції Гідності обладнання і предметів довгострокового користування – 22,7 відс., на придбання предметів, матеріалів, обладнання та інвентарю – 4,9 відс.; на оплату послуг (крім комунальних) – 2,6 відс. загальних видатків за програмою.

На утримання Музею Революції Гідності у 2016–2017 роках з державного бюджету за КПКВК 1809020 спрямовано 1096,8 тис. гривень. Проте аудит засвідчив, що **належні умови для функціонування музею і збереження музейних фондів до цього часу не створені.**

Зокрема, упродовж 2016–2017 років співробітники апарату та фонди Музею Революції Гідності, відповідно до укладених меморандумів про співробітництво, безкоштовно розміщувалися у двох кімнатах Музею Гончара⁵⁷ та у напівпідвальному приміщенні приватного підприємства "Світлиця"⁵⁸. Пунктом 4.1.3 цих меморандумів передбачена можливість в односторонньому порядку припинення дії угоди за власним бажанням, що створює ризики відмови в наданні приміщення без попередження і виселення фондів Музею Революції Гідності без надання іншого приміщення.

Лише в грудні 2017 року Мінкультури прийнято рішення щодо виділення Музею Революції Гідності в оренду 260,6 м² офісних приміщень⁵⁹ на території Національного заповідника Києво–Печерська лавра. Водночас залишається невирішеним питання отримання приміщення для тимчасового влаштування фондосховища та експозиції Музею Революції Гідності.

⁵⁵ Лист від 11.07.2016 № 01/1770 на ім'я Першого віце-прем'єр-міністра – Міністра економічного розвитку і торгівлі Кубіва С. І.

⁵⁶ Заходи з реалізації державних (регіональних) програм, не віднесених до заходів розвитку – 41,2 відс. (7341,8 тис. грн, у т. ч. 2016 рік – 3804,0 тис. грн, 2017 рік – 3534,8 тис. гривень).

⁵⁷ Національний центр народної культури "Музей Івана Гончара" (м. Київ).

⁵⁸ Приватне підприємство "Верещинські", приміщення під назвою "Світлиця" (м. Київ).

⁵⁹ Договір від 14.12.2017 № 7999 терміном на три роки.

Отже, **близько двох років** з моменту створення Музею Революції Гідності питання належного зберігання фондів у відповідному приміщенні **не вирішено**. Як наслідок, **фонди** Музею Революції Гідності **розпорочені**, зберігаються у **неприспособаних приміщеннях** приватних організацій, **без укладання договорів** на тимчасове зберігання **при** запакованому вигляді, що **може призвести до їх пошкодження і втрати**.

Указом Президента України від 04.04.2017 № 98 "Про Організаційний комітет з питань розвитку Національного меморіального комплексу Героїв Небесної Сотні – Музею Революції Гідності" створено Організаційний комітет з питань розвитку Музею Гідності (далі – Оргкомітет). На засіданні Оргкомітету від 13.04.2017 було запропоновано, зокрема, розробити проект концепції Музею Гідності; порушено питання проведення міжнародного відкритого архітектурного конкурсу на кращий проект Музею Гідності та розміщення Музею Гідності на території у межах трьох земельних ділянок: Алея Героїв Небесної Сотні 3-5 (ділянка 1); Алея Героїв Небесної Сотні, 4 (ділянка 2); територія вулиць і доріг від Майдану Незалежності до Алеї Героїв Небесної Сотні 3-5 включно (ділянка 3).

Під час аудиту встановлено, що концепція Музею Гідності затверджена генеральним директором Музею Гідності І. Пошивайлом та погоджена Головою Інституту пам'яті В. В'ятровичем 14.06.2017.

Відповідно до пункту 2 розпорядження Кабінету Міністрів України від 19.07.2017 № 501⁶⁰, організацію і проведення міжнародного відкритого архітектурного конкурсу проектів на кращу проектну пропозицію щодо об'єкта "Національний меморіальний комплекс Героїв Небесної Сотні – Музей Революції Гідності" (далі – архітектурний конкурс) доручено Мінкультури.

З метою виконання цього розпорядження Мінкультури уклало договір від 20.10.2017 № 1/10 про надання послуг з організації та проведення конкурсу на суму 2500,0 тис. грн з компанією Hossbach Lehmhaus GbR, яка має досвід організації і проведення відповідних конкурсів.

Згідно з договором, ця компанія зобов'язана, зокрема, визначити та погодити з Мінкультури вимоги до проведення конкурсу; передати Мінкультури розроблену конкурсну документацію для здійснення процедури погодження; приготувати та подати на затвердження перелік засобів масової інформації та ресурсів Інтернет для публікації оголошення конкурсу, сформувавши медіа-план конкурсу; приготувати проект оголошення про конкурс та оприлюднити на офіційному веб-сайті Мінкультури, в офіційному виданні Кабінету Міністрів України та друкованих ЗМІ, а також мережі Інтернет та на міжнародних конкурсних майданчиках; подати на погодження структуру Інтернет-сайта конкурсу; надати Мінкультури звіт про результати

⁶⁰ "Про організацію та проведення міжнародного відкритого архітектурного конкурсу проектів на кращу проектну пропозицію щодо об'єкта "Національний меморіальний комплекс Героїв Небесної Сотні – Музей Революції Гідності" (м. Київ).

розгляду заяв бажаючих взяти участь у конкурсі; розробити та подати на погодження зміст, структуру та наповнення каталогу конкурсних проєктів.

Компанією Hossbach Lehmhaus GbR зобов'язання виконано в повному обсязі відповідно до умов укладеного договору.

Станом на 01.01.2018 на проведення архітектурного конкурсу за КПКВК 1801210 відкрито асигнувань у сумі 3500,0 тис. грн, використано 3026,7 тис. грн⁶¹, що становить 46 відс. затверджених зі змінами (6580,0 тис. гривень). **Бюджетні асигнування в сумі 3080,0 тис. грн, за відсутності потреби, Мінкультури взагалі не відкривалися, що є їх неефективним управлінням.**

За даними офіційного веб-сайта архітектурного конкурсу, в рамках попередньої кваліфікації у двох номінаціях обрано 28 конкурсантів: 13 – на участь у конкурсі "Меморіал Майдану" та 15 – у конкурсі "Музей Майдану".

За результатами проведеного 20.02.2018 першого туру конкурсу "Меморіал Майдану" переможцем обрано авторський колектив архітектурного бюро "MI studio", м. Львів. Засідання журі і оголошення результатів другого туру передбачено на червень-липень 2018 року.

Слід зазначити, **що всупереч вимогам пункту 7 Порядку 849 інформацію** до Мінфіну про стан використання коштів на організацію та проведення конкурсу **станом на 20.01.2018 Мінкультури не подавало.**

Процедуру відведення земельних ділянок для Музею Революції Гідності розпочато в лютому 2017 року⁶², загальна їх площа – 2,76 га.

Станом на 01.02.2018 Музеєм Революції Гідності оформлено право постійного користування лише на земельну ділянку 1 (площею 1,22 га) на Алеї Героїв Небесної Сотні (колишня вул. Інститутська), 3⁶³. Питання оформлення права постійного користування на земельну ділянку 2 (площею 1,36 га), земельну ділянку 3 (площею 0,18 га) на дату закінчення аудиту не завершено. З державного бюджету (КПКВК 1809020) **на оформлення цих ділянок Музеєм Революції Гідності у 2017 році спрямовано 125,3 тис. гривень.**

Вказане питання вирішено шляхом прийняття Закону України⁶⁴ від 06.02.2018 № 2276, яким встановлено, що дія частини третьої статті 24

⁶¹ Компанії Hossbach Lehmhaus GbR у 2017 році спрямовано 2500,0 тис. грн, на сплату ПДВ – 500,0 тис. грн, комісія банку – 26,7 тис. грн, разом – 3026,7 тис. гривень.

⁶² Рішення Київської міської ради від 09.02.2017 № 815/1819 "Про надання дозволу на розроблення проєкту землеустрою щодо відведення земельної ділянки Національному меморіальному комплексу Героїв Небесної Сотні – Музею Революції Гідності на Алеї Героїв Небесної Сотні (Інститутська), 3 у Печерському районі м. Києва для будівництва, експлуатації та обслуговування меморіально-музейного комплексу". Рішення Київської міської ради від 22.06.2017 № 605/2767 "Про порядок денний пленарного засідання IV сесії Київської міської ради VIII скликання 22.06.2017" (пункт 109).

⁶³ Витяг з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно про реєстрацію іншого речового права від 31.10.2017.

⁶⁴ "Про внесення змін до п. 6² розділ V "Прикінцеві положення" Закону України "Про регулювання містобудівної діяльності" щодо спорудження меморіально-музейного комплексу Героїв Небесної Сотні".

Закону України "Про регулювання містобудівної діяльності" не поширюється на надання земельних ділянок на Алеї Героїв Небесної Сотні у місті Києві в користування Національному меморіальному комплексу Героїв Небесної Сотні – Музею Революції Гідності для будівництва, експлуатації та обслуговування меморіально-музейного комплексу. При цьому забороняється подальша зміна цільового призначення або власника (користувача) земельних ділянок (їх частин) чи приміщень меморіально-музейного комплексу в оренду або суборенду.

ВИСНОВКИ

1. У 2016–2017 роках в Україні значно активізувалася робота з проведення заходів у сфері відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу. Протягом вказаного періоду Українським інститутом національної пам'яті, відповідальним за реалізацію державної політики у цій сфері, **значно збільшено кількість проведених заходів**, які були спрямовані на вшанування пам'яті загиблих за незалежність України, її територіальну цілісність, проведення досліджень історичних фактів, удосконалення нормативно-правових актів і реалізацію заходів з декомунізації топонімів, навчальних програм та суспільної свідомості в цілому.

Кошти державного бюджету, спрямовані у 2016–2017 роках на проведення відповідних заходів за трьома бюджетними програмами (КПКВК 1809010, 1809020 і КПКВК 1801210) у сумі 46,8 млн грн, **використані здебільшого продуктивно і результативно.** Значних фінансових порушень з боку Міністерства культури України та Інституту пам'яті не встановлено, але виявлено низку суттєвих проблем нормативного та організаційного характеру у цій сфері.

2. Система організації і виконання заходів у сфері відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу через Мінкультури є неефективною, оскільки Міністерство з об'єктивних причин неспроможне належним чином забезпечити виконання покладених на Інститут пам'яті завдань.

Повноваження з реалізації державної політики у сфері відновлення та збереження національної пам'яті віднесені до компетенції і фактично закріплені за різними центральними (Інститутом пам'яті, Мінкультури, Мінінформполітики, Міноборони, Мінрегіонбудом, МОН та ін.) та регіональними органами виконавчої влади.

У результаті організаційного віднесення Інституту пам'яті до системи управління Мінкультури **ускладнено виконання Інститутом пам'яті завдань за значною кількістю визначених напрямів його діяльності**, що не сприяє забезпеченню комплексного формування та реалізації державної політики у сфері відновлення національної пам'яті Українського народу. Питання відновлення історичної правди таких злочинів, як геноцид Українського народу з боку різних політичних режимів та іноземних

окупантів у різні часи, тобто злочинів кримінального характеру, що не мають строку давності, віднесені до повноважень Мін'юсту, МВС та СБУ. Як наслідок, Уряд позбавлений можливості при формуванні та реалізації державної політики своєчасно і адекватно реагувати на виклики, пов'язані з відповідною діяльністю сусідніх країн. Останній приклад – прийняття Сеймом Республіки Польща у лютому 2018 року закону, що зачіпає національні інтереси України.

3. Діюча в Україні організаційна система функціонування Інституту пам'яті не відповідає прийнятим у країнах Європейського Союзу принципам. На відміну від України, в європейських державах звичайною є практика регулювання відповідної діяльності спеціальними актами законодавства. Прикладом може слугувати резонансний закон про Інститут національної пам'яті Республіки Польща. **В країнах Європейського Союзу відповідні інституції підпорядковуються національним парламентам.** Керівники таких установ також призначаються через процедури парламентського голосування. Незважаючи на значно меншу територію та кількість населення, чисельність таких установ в країнах Центральної та Північної Європи та їх фінансування в рази перевищує відповідні показники Українського інституту національної пам'яті.

4. Верховною Радою України прийняті основні акти законодавства у сфері відновлення і збереження національної пам'яті. Водночас закони, встановлюючи загальні норми правового регулювання у цій сфері, фактично не містять прямих механізмів їх реалізації.

Зокрема, **Мінкультури не розробило** і не подало на затвердження Кабінету Міністрів України **стратегію та концепцію розвитку сфери відновлення і збереження національної пам'яті.** Як наслідок, **не створено належних програмних і планових засад формування відповідних заходів у цій сфері.** **Заходи проводилися безсистемно,** переважно завдяки ентузіазму працівників Інституту пам'яті. **Мінкультури не погоджено розроблений Інститутом пам'яті ще у вересні 2015 року проект Закону України “Про засади національної політики пам'яті”.** У результаті **ефективний механізм для збереження та відновлення національної пам'яті не створений.**

Крім того, **прийнятий ще у 2011 році Закон України “Про центральні органи виконавчої влади” не забезпечує належного статусу Інституту пам'яті як центрального органу виконавчої влади,** відповідального за реалізацію державної політики у сфері відновлення і збереження національної пам'яті Українського народу.

5. Мінкультури у 2016–2017 роках не забезпечило виконання своїх повноважень щодо формування і реалізації державної політики у сфері відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу. **Міністерство не підготувало і не подало Уряду проектів стратегічних програмних документів з питань формування та реалізації державної політики у сфері відновлення і збереження національної пам'яті Українського народу.** Як наслідок, у 2016 році **Кабінет Міністрів України,** на відміну від попереднього Уряду 2014–2016 років, **не передбачив у планах пріоритетних**

дій Уряду на 2016–2017 роки завдань щодо відновлення і збереження національної пам'яті Українського народу. Також ці питання не включені до Середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року та до Довгострокової стратегії розвитку української культури – стратегії реформ.

Крім того, всупереч вимогам статті 4 Закону України "Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939–1945 років" за **2,5 року Єдиний національний реєстр пам'яток Другої світової війни 1939–1945 років Мінкультури не створений**, отже, не затверджений Кабінетом Міністрів України.

6. Мінкультури як центральний орган виконавчої влади, відповідальний за формування та реалізацію державної політики у сфері відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу, **не забезпечило належної роботи в цьому напрямі. Функції з регулювання і координації діяльності Інституту пам'яті Міністерством фактично не виконувалися.** Зокрема, пріоритетні напрями роботи Інституту пам'яті та шляхи виконання покладених на нього завдань Міністерством на 2016–2017 роки не визначалися та до планів роботи не включалися; на колегії питання діяльності Інституту пам'яті не розглядалися. **Порядок обміну інформацією між Мінкультури та Інститутом пам'яті, періодичність її подання до Міністерства не встановлено і наказами не затверджено. Методологічні рекомендації щодо порядку проведення заходів у сфері відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу Мінкультури не розробляло і не затверджувало.**

Структурний підрозділ апарату Міністерства, що відповідає за взаємодію з Інститутом пам'яті, в порушення вимог статті 18 Закону України "Про центральні органи виконавчої влади" не створений.

Координація діяльності Інституту пам'яті здійснювалася формально, оскільки вирішувалися лише окремі організаційні питання.

7. Урядом та Мінкультури не створено необхідних умов для забезпечення роботи Інституту пам'яті. Інститут розміщений у непристосованих для виконання його повноважень орендованих приміщеннях, де неможливо розмістити наявну кількість працівників, не кажучи про інші потреби. Приміщення не охороняється, потребує капітального ремонту і не придатне для належного виконання покладених на Інститут пам'яті завдань.

Два роки поспіль актуальною залишається проблема теплопостачання, оскільки крім Інституту пам'яті в орендованому приміщенні розміщені ще чотири громадські організації. Через наявність в приміщенні єдиного лічильника теплової енергії, ці видатки сплачує безпосередньо Інститут пам'яті.

Мінкультури також усупереч вимогам Закону України "Про музеї і музейну справу" не вирішило питання забезпечення відповідними приміщеннями для належного зберігання фондів Національного меморіального комплексу Героїв Небесної Сотні – Музею Революції гідності. Ці фонди розпорошені, зберігаються у непристосованих

приміщеннях інших організацій відповідно до укладених меморандумів про співробітництво, у запакованому вигляді. При цьому меморандумами передбачена можливість припинення їх дії в односторонньому порядку.

Крім того, **не вирішено питання розміщення Галузевого державного архіву** Українського інституту національної пам'яті. У результаті **архівна установа**, метою діяльності якої є зберігання архівних документів Національного архівного фонду, що містять архівну інформацію репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років, **не функціонує**.

8. Інститутом пам'яті у 2016–2017 роках проведено 99 заходів щодо відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу, що становить 72,3 відс. від їх запланованої загальної кількості, у т. ч. за рахунок коштів державного бюджету проведено 80 заходів. При цьому до плану заходів включено і проведено 31 захід, які були дублюванням функціональних обов'язків посадових осіб Інституту пам'яті. Через недостатнє фінансування та неукомплектований штат Інститутом пам'яті у 2016–2017 роках **не забезпечено проведення 38 важливих заходів**. Зокрема, не проведено міжнародної наукової конференції, присвяченої аналізу спадщини імперських тоталітарних режимів; не підготовлено та не надруковано збірника архівних документів польського підпілля про польсько-український конфлікт у роки Другої світової війни.

Також у **порушення пункту 10 Порядку** використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення заходів з реалізації державної політики у сфері відновлення та збереження національної пам'яті, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 05.05.2015 № 421, Мінкультури за 2,5 року **не розроблено і не затверджено форми подання** Інститутом пам'яті **інформації** про виконання плану заходів. У результаті упродовж 2016–2017 років до відповідних звітів Інститутом пам'яті включалася неповна інформація і лише про ті заходи, які потребували фінансового забезпечення. Заходи, що не потребували фінансового ресурсу (а таких близько третини), залишалися поза увагою Мінкультури.

9. Інститут пам'яті як центральний орган виконавчої влади з реалізації державної політики у сфері відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу **позбавлений можливості виконувати в повному обсязі покладені на нього завдання**, у тому числі в регіонах, **через відсутність територіальних підрозділів**. Як наслідок, **на регіональному рівні Інститутом пам'яті проведено лише 13 заходів**. Цього недостатньо для відновлення національної пам'яті та подолання історичних міфів у регіонах, особливо в Донецькій і Луганській областях, де відбувається значний вплив пропаганди російського агресора.

10. Неналежне виконання Мінкультури протягом 2016–2017 років функцій головного розпорядника бюджетних коштів **призвело до порушення вимог пункту 29 Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ**, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2002 № 228,

при плануванні видатків. Зокрема, мали місце факти включення до кошторисів видатків, які не були належним чином економічно обґрунтовані. Крім того, **через неефективне управління** Мінкультури бюджетними коштами, виділеними у 2016–2017 роках, **до державного бюджету повернено 0,9 млн грн (2,0 відс. загальних обсягів фінансування), а бюджетні асигнування в сумі 3,1 млн грн взагалі не відкривалися.**

ПРОПОЗИЦІЇ

1. Поінформувати Верховну Раду України про результати аудиту ефективності використання коштів державного бюджету на заходи з реалізації державної політики у сфері відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу та запропонувати результати аудиту розглянути на засіданні комітету Верховної Ради України з питань культури і духовності.

2. Відомості про результати аудиту ефективності використання коштів державного бюджету на заходи з реалізації державної політики у сфері відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу у формі рішення Рахункової палати надіслати Кабінету Міністрів України і рекомендувати:

- ініціювати перед Верховною Радою України питання перегляду прийнятого у 2011 році Закону України "Про центральні органи виконавчої влади" в частині внесення змін до системи створення центральних органів виконавчої влади (статті 16) та врегулювати статус Українського інституту національної пам'яті як центрального органу виконавчої влади;

- внести зміни до середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року та Довгострокової стратегії розвитку української культури – стратегії реформ, доповнивши їх дієвими заходами у сфері відновлення і збереження національної пам'яті Українського народу;

- переглянути порядок спрямування та координування діяльності Українського інституту національної пам'яті з метою забезпечення виконання повного обсягу покладених на нього завдань;

- привести структуру і штатну чисельність працівників Українського інституту національної пам'яті у відповідність з обґрунтованими показниками, які б забезпечували повноцінне виконання покладених на нього завдань і повноважень, у т. ч. і в регіонах;

доручити:

- Мінкультури спільно з Українським інститутом національної пам'яті прискорити погодження проекту Закону України "Про засади національної політики пам'яті" із заінтересованими органами та подати його на розгляд Кабінету Міністрів України;

- Мінкультури спільно з Українським інститутом національної пам'яті розробити і подати на затвердження Кабінету Міністрів України Стратегію розвитку з реалізації державної політики у сфері відновлення і збереження національної пам'яті;

- Мінфіну передбачити збільшення обсягів видатків з державного бюджету на проведення заходів з реалізації державної політики у сфері відновлення і збереження національної пам'яті;

- Мінкультури спільно з ФДМУ вирішити питання забезпечення Українського інституту національної пам'яті та установ, що належать до сфери його управління (Національного меморіального комплексу Героїв Небесної Сотні – Музею Революції Гідності та Галузевого державного архіву Українського інституту національної пам'яті), приміщеннями для належного виконання завдань.

3. Рішення Рахункової палати та Звіт надіслати Міністерству культури України та запропонувати:

- розробити порядок обміну інформацією між Мінкультури та Українським інститутом національної пам'яті;

- на виконання пункту 10 Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення заходів з реалізації державної політики у сфері відновлення та збереження національної пам'яті, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 05.05.2015 № 421, розробити і затвердити форму подання Українським інститутом національної пам'яті інформації про виконання плану заходів у сфері відновлення і збереження національної пам'яті;

- розробити методичні рекомендації щодо порядку проведення заходів у сфері відновлення та збереження національної пам'яті;

- сприяти вирішенню питання розміщення Галузевого державного архіву Українського інституту національної пам'яті та належному зберіганню фондів Національного меморіального комплексу Героїв Небесної Сотні – Музею Революції Гідності;

- при плануванні коштів державного бюджету неухильно дотримуватися вимог бюджетного законодавства;

- вжити заходів щодо усунення виявлених порушень і недоліків;

- регулярно інформувати Рахункову палату про стан виконання її рекомендацій.

Член Рахункової палати

І. М. Заремба

Схема руху коштів
державного бюджету, виділених Міністерству культури у 2016–2017 роках
за КПКВК 1809010, 1809020 і 1801210

